

Srđan Valjarević

**DNEVNIK
DRUGE ZIME**

■ Laguna ■

Copyright © 2005, Srđan Valjarević
Copyright © ovog izdanja 2019, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

**DNEVNIK
DRUGE ZIME**

1. decembar – sreda

U 00.50 slušam policijske sirene. Zavijaju. Neko beži, policija ga juri, noć je, to se noću često dešava na mojoj raskrsnici, to se često čuje. Toplo je. Spava mi se. Umoran sam. Bole me stopala. Popio sam lek protiv bolova. Krevet je na pola metra od mene. Tu su ćebe i jastuk, moji drugovi, već mesecima smo nerazdvojni. Čekaju me da im se pridružim. Što ću i da učinim, naravno. I onda ćemo, drugarski, da se zagrlimo, i tako, zajedno, da provedemo celu noć.

Tačno u 07.40 otvaram oči. Odmah sam pogledao na ručni sat, odložen na stolu, kraj kreveta. Pomislio sam da nikada pre nisam ovako otvorio oči. To često pomislim. Kad ovako otvorim oči, mirno a odjednom. Odmah novost, čim se probudim. A mi, drugovi, izgužvani. Svašta smo noćas prošli zajedno. Samo sam rekao: „Svi za mnom!“ I onda smo se izgužvali. Tako da sam prvo njih doveo u red, da budu uredni tokom dana. Za sebe ću da vidim kasnije, imam vremena. Znam samo to da ne moram nigde da žurim. I neka mi takav bude dan. Miran i bez žurbe. Dan borbe protiv side, javili su na radiju. A trideset i prvi dan u životu malog Vida, sina Maje i Dragana, mojih prijatelja, koji se, kako sam saznao, probudio negde oko pet sati ujutro jer je bio gladan, javio mi je Dragan.

Maja ga je nahranila, mali Vid je nastavio da spava, i svima je bilo dobro. A ni meni nije bilo loše.

I dalje je bilo toplo, samo je vetar počeo jače da duva. U 23.20 neke stvari moraju da se objasne, inače ništa ne znače. Nisu važne. Možda ću sutra uraditi nešto bitno, ali da sad kažem ono najvažnije: hodao sam danas i vitlao štapom, onako, malo, za sebe, da ne misli svet da mi štap ne treba, jer mi treba kad se umorim, a ne mogu bez njega mnogo ni da hodam, treba mi i kad ne osećam tabane i stopala, što se često dešava, a treba mi i za stepenice, kada silazim ili kada se penjem, ali kada hodam po ravnom i kad sam odmoran, onda mi ne treba, pa se igram. I tako sam prolazio pored jedne knjižare i video u izlogu neke očajničke knjige, uglavnom o Srbima i istoriji i budućnosti srpskog naroda, ali iz pozicije nekih očajnih Srba, nekih baš očajnih ljudi, a njihova pozicija je da ih je ceo svet zajebao jer je svet u stvari očajan, inače bi Srbi dokazali da su neponovljivi i izuzetni. I onda sam ušao u tu knjižaru; prodavac, krupan momak u crnoj trenerci, stajao je kraj kase i pozdravio me. Razgledao sam knjige, čitao sam samo naslove i zaboravljao ih, a onda sam naleteo na knjigu koju sam tražio godinama, knjigu Fasbinderovih tekstova, i to za samo 150 dinara. Nalazila se među knjigama o pravoslavlju. Obradovao sam se, uzeo je i platio. Mislim da taj momak nije ni znao da ima u knjižari tu knjigu. Videlo mu se to na licu, kad sam prišao kasi da je platim. Ali nije on ni bitan, taj momak, nego kad sam izašao na ulicu, otvorio sam knjigu, srećan što je držim u rukama, i pročitam: „...Ali Franc Biberkopf nije mrtav, gubi desnu ruku. Njegova bivša devojka Eva i njen podvodač ga leče,

---

on opet izlazi u grad bez desne ruke, upoznaje nekog malog gangstera kome postaje jatak, što mu donosi izvjesno blagostanje...“. Uf, kako sam se obradovao! Stajao sam na trotoaru i čitao. Fasbinder! Uf! Lili Marlen! Uf! Brak Marije Braun! Uf, kakvi filmovi! Fasbinder piše o romanu *Berlin Aleksanderplac* Alfreda Deblina. Uf, kakav roman! Kakvu je samo seriju Fasbinder napravio po tom romanu! Ali roman! Stavio sam knjigu u džep i nastavio da hodam. Franc Biberkopf! Kakav lik! Uf! I kako sam se, tek onda, poigravao sa štapom! Uf! Koliko sam se samo obradovao onda, u stacionaru, ne tako davno, pre dva meseca otprilike, kad sam našao tu knjigu u biblioteci, na polici, spasila me je, lećio sam noge, kičmu, nerve, sve što je trebalo da lećim, čitao sam tu knjigu u šumi, u blizini stacionara, hodao sam i čitao, samo to, skitao Berlinom sa Francom Biberkopfom, pomoglo mi je, to čitanje mi je pomoglo da sredim rusvaj koji sam napravio u telu, u životu, ta knjiga mi je pomogla. A ona se tada baš tamo našla, slučajno. Da mi slučajno pomogne.

2. decembar – četvrtak

Samo u emociji nema ničeg modernog, nema tu mode. Tu nikada ništa nije u novo, nikada ništa nije zastarelo. Tu je sve kako jeste. Zato je sve drugo golo govno. Prvo je nastala emocija, pa onda reč, tako je, otprilike, rekao Selin, a taj je zbog toga i nadrljao. Samo u emociji je sve kako jeste, svi životni sokovi, sve ljudsko i ništa moderno. Sa stilom. „Slušanje je stil“. Muzika i reči. Tačno u

---

16.40 pijem kafu, pušim i uživam, i znam da to možda i nije zdravo, ali ipak lepo saopštavam kafi i cigaretama da uživam. I posle toga čitam Simonu Vej, i njoj lepo kažem da je obožavam i da me oduševljava i da je volim i da se topim dok je čitam i da je to tako i zbog onoga što je napisala ali i zbog svega što je odživela, i uopšte, zato što je ona ta žena koju tako volim.

Pada sitna kiša, u 18.30, gledam kroz prozor i čekam. I štap je tu, naslonjen na stolicu, i on čeka mene da krenemo u šetnju. Izgleda kao osoba koja naslonjena na banderu čeka nekoga. Baš tako ovaj moj štap čeka. „E pa jebiga, čekamo zajedno, šta sad“, kažem štapu pošto nemam kome drugom. A čekamo našu prijateljicu Snežanu, medicinsku sestru koja stanuje u komšiluku, čekamo je da dođe i da mi opali injekciju u dupe. Sve je spremno: igla, špric, ampula OHB 12, vata, alkohol, moje golo dupe, sve, štap i ja čekamo. Ja psujem, on ne. Psujem za sebe. Ako je prvo bila emocija, kako kaže Selin, onda je u prvih desetak reči bila bar jedna psovka. Jer je to tako lepo vezano sa srcem, pa onda i s mozgom. Prostakluk? Ma ne, prostakluk je u novinskim horoskopima, u proricanjima, u preprodaji istorije, gledanju u budućnost, u prostačkim i jeftinim „psihološkim“ tumačenjima i odgovorima na tuđe probleme kada nisi zadovoljan, kada drugi mogu zato što su „drugi“, a ne zato što ti ne umeš i ne možeš, ili kad nemaš rešenja, ili kada nije onako kako bi želeo, a lenj si, a sujeta ždere, to je taj prostakluk, a baš kao i u toj užasnoj zavisnosti od informacija, da čuješ što pre, da vidiš što pre, šta to onaj radi, te „vesti iz minuta u minut“ koje žderu ljude, devedeset posto toga zaboraviš za jedan dan, a sto posto

---

živiš u tome, e to je prostački život, informacije, politika, moda, horoskopi, estrada, vodovod i kanalizacija... To je prostakluk. Nek se teraju u kurac... Čujem napokon zvono na vratima, evo je Snežana napokon, i skidam gaće. Dupe je već spremno, odavno.

Tačno u 19.20 Snežana me lupka po dupetu:

„Kuju ćemo stranu?“

„Svejedno“, kažem.

I ubode iglu u desni guz. Malo peče, uobičajeno, i Snežana mi priča o nekom momku koji je zaražen sidom i koji živi s tim već desetak godina, i kaže da je divan taj momak ali da je taj njegov život užasan. Da, jezivo je to, i onda razgovaramo malo o tome. Snežana je sjajna žena, pričljiva, duhovita. Radi na Infektivnoj klinici i preti mi da će me ubiti, u najmanju ruku se naljutiti, ako me ikada vidi sa flašom piva. Eto, tako se mi družimo, ona me bocka u dupe i mi tako pričamo i smejemo se, a štap čeka. I čim Snežana ode, spremim se i ja, i sa štapom krenem bilo gde. A što je, uostalom, uvek bio najlepší pravac. A što će tako zauvek i biti.

1.

Dugo nisam pisao ništa,
dugo nisam pisao uopšte, niti čitao bilo šta,
štampu ponekad, ali i to retko. Nisam,
nije mi bilo do toga, da to činim.
Ali sam u sebi sklapao razne tekstove,
rečenice, ređao ih, osluškivao u sebi,
određivao ih po važnosti, i nešto od toga pamtio.

Manji deo toga, u svakom slučaju.
Važnije mi je bilo da u tom trenutku,
dok to činim,
da to bude prikladno baš tom trenutku,
i da tako ostane.
Ili da se izgubi.
Bilo mi je svejedno.
A upravo to mi je i bilo važno. Neka bude svejedno.
I sve je odgovaralo baš takvim trenucima.
Bili su samo toliko važni.
Koliko god je to bilo moguće.
Tako sam tada mislio.
Sada, u stacionaru, ipak mislim da se to naziva
tišinom.
Pomalo mučnom, teškom,
ali ipak tišinom.
Koja ima neku vezu sa muzikom,
nečujnom,
ali ipak,
muzikom.

3. decembar – petak

Tačno u podne penjem se uz Ustaničku ulicu. Kakva buka. Idem do kraja ulice, do tramvajske okretnice. To je dvadesetak minuta hoda od moje zgrade. Redovna šetnja, uobičajena ruta. Usput svratim u kinesku prodavnicu, da vidim čega ima, a da mi je potrebno i da nije skupo. Nema tu ničega za mene. I počela je kiša, ona sitna, što

---

prska po licu, po obrazima, zbog koje se malo pogrbiš, ali ja i takav stignem do jedne prodavnice i kroz izlog ugledam jednu gitaru, baš malu, italijansku, akustičnu, klasičnu, sa plastičnim žicama. I uđem, i zasviram: predivan zvuk. A gitara polovna, jeftina. Kako sam samo nekada uživao u sviruckanju a nikada nisam imao pojma sa sviranjem gitare. Kako me je samo uveseljavalo to okidanje po žicama i to neuko muziciranje. Predivan osećaj. Imao sam nekada gitaru, ali sam je dao jednom prijatelju. I sad sam se predomišljao, i gledao kroz prozor iz te radnje, a napolju pada kiša, a ja sam mislio: kakva je to radost, prijatelju, kad sviruckaš za sebe, tiho, prijatelju, tražiš tonove koji ti prijaju i onda ih sviraš, diletantski, ali uživaš. A ono kiša pada napolju. A ja uhvatim gitaru za vrat i stisnem E-dur akord i okinem! Uf! I kupim je. I setim se da sam pre neki dan pročitao da je Pol Veler primljen u bolnicu zbog teške upale grla. Bolesno je grlo takvom pevaču. Želim mu sve najbolje, iskreno. I zato: sa gitarom kući, po kiši, u 13.15.

Celo popodne sviram, nemam pojma a sviram, a nemam ni pojma koliko to sad već traje. 17.10. Ceo život živim, nemam pojma a živim, i evo traje. Baš tako nisam imao pojma oko mnogo stvari, pa ipak sam preživeo. A uživao sam preterano, pa ipak, rekoh, preživeo. E pa sad sviram. To tako ide. Dok ide. Kad ne ide, onda slušam Pola Velera pošto njemu uvek ide, a i zna kako se to radi, i onda ja uživam i opet mu poželim sve najbolje. Pa onda opet uzmem gitaru da sviram, i tako dok ide. A kad ne ide, pustim Džoa Stramera. I on je baš znao. Ali taj je umro, a proveo sam skoro ceo život uz njegovo muziciranje i

---

pevanje. I opet sam uživao u njegovom pevanju, kao i uvek. Pa bih onda opet ja malo zaszvirao, jer nema veze što nemam pojma, i nek Džo Stramer počiva u miru i nek se Pol Veler oporavi, i nek sve tako ide, dok ide.

U 19.30 sa prozora gledam tri žene kako se smrzavaju na autobuskoj stanici. Duva vetar i pada kiša. Jedna žena drži kišobran u pravcu vetra i tako se štiti od kiše. Druga se sklupčala u svoj mantil i čeka. Treća cupka, čeka autobus i ona, ali se greje koračajući u mestu. A ja pušim na prozoru, gledam, glava mi kisne, i kao: čekam i ja taj autobus, da pokupi te tri žene u nevolji. Pušim i pravim društvo tim ženama. Kao: biće im lakše. A u suštini: noge mi u toploj sobi. Samo sam glavu isturio napolje. I kao: brinem se. I kao psujem: gde je više taj autobus jebemusunceudupe! I na kraju, odjeknulo je: EVO GA AUTOBUS! To je odjeknulo, iako se nije čulo. Ali sam bio siguran da su te tri žene baš to viknule u sebi, pošto sam i ja baš to viknuo u sebi, tako da se to nije čulo, a ipak je odjeknulo. U nama. Po kiši i vetru.

4. decembar – subota

Pišem pismo u 08.10: „Nemam neku potrebu da ti se javljam ali ti se povremeno javljam iz neke obaveze pošto znam da se osećaš povređeno a ja bih sad da ti kao nešto olakšam iako u stvari nemam pojma zašto se ti osećaš povređeno kada za to nema nikakvog razloga jer meni je nekako svejedno a i verovatno ne gledamo isto na izvesne stvari i ne znam zašto i tebi nije isto kao i meni jer kad bi

---

tebi bilo isto kao i meni onda bi i tebi i meni bilo dobro i sve bi bilo lakše i onda mi ne bi bilo žao što se ti osećaš onako kako mislim da se osećaš a kad ja to tako mislim onda sam i siguran da je to baš tako i u tome i jeste stvar što kad nešto mislim onda sam i siguran u to što mislim i ja ne znam da li je to problem ili nije a i to me ne zanima u ovom trenutku jer u suštini nisam siguran da li me ti uopšte zanimaš...“ I ostavim to nezavršeno pismo na stolu pošto mi nije bilo ni važno da ga završim u ovom trenutku. Znam samo da bi trebalo da ga napišem i pošaljem, mada nisam siguran ni da mi se to radi...

Došli su mi sestrići Anja i Vuk, pa sam rekao u sebi: ma jebeš to mučenje sa ljudima, evo je ljubav. A pošto ja njih volim, a oni mi se stalno smeju, e pa meni je to dovoljno... Zgužvao sam ono pismo, negde oko 11.00, ne znam tačno jer nisam stigao da pogledam na sat, i bacio sam ga. Baš mi je smetalo, a i bilo mi je do ljubavi.

U 18.30 sedim sa Gizdom, mojim pajtašem, u kafeu na raskrsnici, baš preko puta zgrade u kojoj stanujem, na Konjarniku, i baš preko puta mog prozora sa kojeg gledam tu istu raskrsnicu. Ista raskrsnica, samo drugi pogled. To je jedna od dobrih stvari kod raskrsnica, što su iz svakog ugla drugačije, a iste su. A sa Gizdom je problem što sa njim mogu o svemu da pričam, pa onda i pričamo o svemu, a problem je u tome što tu nema rešenja, pa će to tako biti celog života. Što i nije mala stvar. Da sa nekim celog života razgovaraš o svemu. Znači: nema problema. A fudbal? Samo sa njim mogu da razgovaram o fudbalu. Pored mene, on je najveći stručnjak za fudbal kojeg poznajem. U tome smo izuzetni.

5. decembar – nedelja

Kakav je tip bio, taj Marko Aurelije, i to kad ga čitaš nedeljom ujutru, u 07.30, pa to je neverovatno. Kad on kaže: „Vreme je reka nastala od svega onoga što se dešava, i još više, ono je brzak. Jer u istom trenutku kada se pojavi, stvar je odnesena, i talas donosi drugu, a za njom dolazi nova.“ E pa takva su jutra neverovatna, i to zbog takvih tipova kakav je bio Marko Aurelije. E pa zato i život ume da bude neverovatan.

Pio sam kafu na terasi, jutros, sa vunenom kapom na glavi. Grejao glavu za tople misli. Čitao Marka Aurelija. Mirno, nedeljno jutro. Tako je bilo tada. A sada, u 11.45, iz autobusa vidim jednog fotografa i jednog violinistu kako stoje ispred zgrade opštine Voždovac i čekaju neku svadbu. Mora da bude neke svadbe. I dosadno im je, i smrzavaju se, kao i svima koji čekaju nešto po hladnoći. Violinista drži svoj instrument ispod miške i šetka se po trotoaru. Fotograf drži aparat u ruci i bulji u tu zgradu. Nedelja je, i treba da bude neke svadbe, uvek bude. I oni čekaju, sami, nigde nikog, jedino drveće oko njih, na trotoaru, golo drveće, bez ijednog lista. To je taj kadar koji bih sačuvao za film o današnjem danu. I sačuvam ga. Takav kadar, takav je i dan.

Ljudi, kakav je tip onaj Marko Aurelije: „Nauči se da radiš i ono što ne daje nikakvu nadu za uspeh.“ Pa taj je stvarno neverovatan. I još kad ga čitaš noću, pred spavanjem, u 23.50. Pa zato su i noći uzbudljive, zbog tih tipova. Oni su to i radili zbog nas. Sve te stvari.

6. decembar – ponedjeljak

Seo sam za sto u 09.50, i potpuno sam se ukočio od zbu-njenosti. „Pa glup sam neverovatno, nemoguće je koliko sam glup“, govorio sam u sebi i buljio u kompjuter koji sam dobio od jednog prijatelja na korišćenje. Uključio sam ga, i to je bilo sve što sam u tom trenutku umeo. Sve sam pozaboravljao, ali baš sve, i onda sam se pitao kako je to moguće, ali jeste, eto, moguće je, nisam ga koristio skoro dve godine, samo hemijske olovke i sveske na kva-dratice, a ni to nisam često koristio, bavio sam se drugim poslovima, tu mi kompjuter nije bio potreban. Nisam pisao, zarađivao sam radeći razne stvari: fotokopir-mašine, toneri, preprodaje... Nije bilo loše. Zarađivalo se, veći-na novca je odlazila na piće, nisam imao vremena za pisa-nje, a ni neku posebnu želju, rekoh već, nije bilo loše, ali završio sam u bolnici, u kolicima: polineuropatija etilika. To je dijagnoza. U prevodu: oduzele su mi se noge, upala kičmene moždine, upala perifernog nervog sistema. Infu-zije, injekcije, lekovi, desetak dana u kolicima, pa onda sa raznim pomagalicama za hodanje, pa sa štapom, pa u sta-cionaru, pa vežbanje, pa sam u tom stacionaru ponovo počeo da pišem, i sad je bolje. Hodam, sa štapom napo-lju, u stanu bez štapa, nema više alkohola, samo šetnje i injekcije. I toliko o tome. I dok sam blenuo u kompjuter, prikupljao hrabrost, izmrcvareni mozak je počeo da škri-pi, da se pomera, polako sam se prisećao, i onda kucnuo par slova, i nekako je krenulo, bilo mi je bolje, video sam

te reči na ekranu, i osećao sam neki znoj u njima. Dobro sam se osećao, ali previše napora, pa sam isključio kompjuter, i odložio taj posao za neki drug put. I uzeo olovku i otvorio svesku.

U 12.30 krenuo sam u šetnju. Sve te iste sporedne ulice, koje poznajem godinama, i zato, sada, u njih i ne zalazim. Izbegavam ih. Pošto sam drugačiji, sa štapom sam, sada više volim da hodam po širokim trotoarima, i gledam trolejbuse kako prolaze pored mene, u Ulici Vojislava Ilića. Nekad sam se trkao s njima, i čak sam često uspevao da budem brži, na uzbrdici pored igrališta F. K. „Sindelić“. Ali sad polako. Sada sam u drugačijoj brzini. Sada sam u sporosti. Što je isto brzina.

Ej, tiho, samo sam zavirio u Golubačku ulicu, negde oko jedan, nisam ni pogledao na sat, nije bilo nikoga u toj maloj ulici. Samo parkirani automobili, i lišće na asfaltu, ničeg drugog. Nije bilo ljudi. U toj ulici stanuju moj prijatelj Ivan i njegova žena Tanja i njihova ćerka Eva, u onom ulazu u dvorište, pri kraju ulice, tu, u maloj kući. Dobri ljudi njih troje. Da ih ne uznemiravamo. Pre petnaestak godina sam u toj kući sedeo i pisao prvi put sa ozbiljnom namerom; Ivan je, tada, tu živeo sa svojim ocem Brankom, i ustupio mi je svoj deo kuće preko leta, on je tada bio na Korčuli, i tu sam sedeo i kucao na mašini. Posle je to što sam pisao bilo i objavljeno, kao knjiga. A u stvari, to pisanje, u toj sobi, u Golubačkoj ulici, to leto, druženje sa gos'n Brankom, strogim i pametnim čovekom, punim znanja, istorije naročito, i Ivanovo poverenje i spremnost da mi ustupi svoju sobu, i jedna mala devojčica koja se

---

tu stalno muvala oko mene, i jedno veliko orahovo drvo u dvorištu ispred kuće, sve mi je to sada mnogo važnije od same knjige. Gos'n Branko je umro pre par godina, ona devojčica je sada već devojka, ono orahovo drvo je posečeno, ali zato se rodila mala Eva. Znači: život. I zato tiho pored Golubačke ulice, da je ne remetim.

2.

Probudio sam se rano, pre svanuća.

Nisam znao šta bih pre mogao da učinim:

da pokušam ponovo da zaspim,

da ostanem u krevetu i da prosto ležim,

ili da ustanem.

Uključio sam tranzistor.

Pustio sam muziku.

Slušao sam i neko vreme tako proveo u krevetu.

Sada je još samo trebalo da se odlučim

da li ću misliti na jednu ženu, ili ću pažljivije

slušati muziku.

Izabrao sam to prvo.

Da mislim na tu ženu.

Da razmišljam o toj vezi i da li je uopšte ima.

O nečemu sam morao da razmišljam.

O čemu se tu zapravo radi?

Zbog čega je meni sve to važno?

I, ako jeste, da li je i na koji način sve to njoj važno?

Više nisam obraćao pažnju na muziku.

I odmah sam ustao. Podigao roletnu.

Kamion je upravo odnosio đubre i pravio buku.
Muzika mi i nije bila tada bitna.
Prestao sam da razmišljam o toj ženi.
Nisam mogao da znam gde se ona,
u tom trenutku, nalazi.
Verovatno još spava, to sam pomislio.
I ono što sam sigurno znao je da ću pojesti malo hleba i
popiti kafu.
O njoj ću u svakom slučaju ponovo razmišljati.
I u to sam bio siguran.
Tako da sam popio kafu i popušio cigaretu.
I da, pojeo sam parče crnog hleba pre toga,
premazanog margarinom.
Da ne bih pušio na prazan stomak.
Činio sam nešto i za svoje zdravlje.
Zbog toga sam i bio tu, u stacionaru.
Sigurno volim tu ženu, pomislio sam.
Ne bih inače toliko mislio na nju, pomislio sam.
Sigurno mogu bez nje, pomislio sam.
Sigurno mi ona i nije toliko važna, pomislio sam.
I u međuvremenu, svanulo je. Sunce je baš zagrejalo.
Ispostavilo se da je to bilo baš dobro jutro.
Baš ono što bih i rekao nekome koga bih tada susreo.
Baš to bih rekao.
Ali svi su spavali, svi oko mene.
Bili su uspavani.
Zaboravio sam da volim onu ženu.
Zaboravio na nju.
Ali zato, ipak, rekao sam:
Dobro jutro!

7. decembar – utorak

Al' se smrzao jedan vrabac u Ulici Karla Lukača, i to kod broja pet, pa ono je bilo strašno, i to u 09.20 ujutru. Došlo mi da mu dam kapu. A on na čošku, trese se i podnosi ovu zimu. Skupio se u ta svoja perca, trese se i ne mrda. Mangup, oguglao je na hladnoću, podnosi je. A ja sa kapom na glavi prođem pored njega. Došlo mi da mu dam bar cigaretu. Ali njemu ne treba ništa. E, zato je mangup.

Ulazim u frizersku radnju, u Vojislava Ilića ulici, pogledam na sat: 10.15. Slobodna stolica, skinem jaknu, „dobar dan“ kažem, i sednem. „Dobar dan“, kaže mlada devojka, i ogrne me najlonskim crvenim ogrtačem. Onda uzme makaze i češalj, i uhvati me za glavu i gleda:

„Pa ti imaš neke rupe u kosi?“

„Znam“, rekoh.

„Pa ko te ovo šišao?“

„Ja. Sam.“

„A što?“

„A što, a zato što mi je bilo dosadno.“

„Pa kako ću sad, šta da radim sa ovim rupama, kako da šišam?“

„Pa vidi nekako, probaj da nema rupa.“

I devojka se nasmeje, spustila je češalj i makaze, i gladila me po glavi svojom šakom i prstima, i posmatrala kosu. Uzela je mašinicu sa stola i rekla:

„Moraću ovako, mašinicom, na kratko.“

„Na kratko, nema druge“, odgovorio sam.

Njoj je bilo smešno, meni je bilo svejedno. Šišao sam se i u stacionaru, i kasnije, kod kuće, kad sam izašao. Sam, u kupatilu, ispred ogledala, i to samo onaj deo glave koji sam video. Nisam ni znao da sam napravio rupe. I onda mi je ta devojka mašinicom skidala kosu, i pramenovi su padali na pod i po meni, i onda smo razgovarali, i ona mi je rekla da je u radnji hladno, da uglavnom dolaze stariji ljudi, penzioneri imaju popust, ali je zadovoljna poslom.

„Je l' dobro ovako?“, pitala je.

„Dobro je“, rekoah.

„Ima još malo neravnina, ali nema rupa, ne može bolje.“

„Ma odlično je, samo kad nema rupa“, rekoah.

I ona se ponovo nasmeje, a meni opet svejedno, plativim joj, stavim kapu, i pozdravimo se. Fina, nasmejana frizerka. I ja sa kapom, ali bez rupa u kosi, izađem u zimu.

U 22.40 idealan trenutak da radim nešto što inače retko kada radim. Uzeo sam iglu, konac, makaze, lastiš, i rešio sam da porubim trenerku. Radio sam sve onako kako sam mislio da je najbolje. Porubio sam trenerku. Probao je, obukao, prošetao po sobi, i video da ništa ne valja. I to nije bilo strašno, pošto o tome ništa i ne znam. Pa sam sve to ponovio. To je dobro kod tih stvari koje ne umeš da radiš, a radiš ih, i onda ti nije teško da ih ponavljaš, dok ne budeš zadovoljan. I uspelo mi je, iz drugog puta, ličilo je na nešto, i bio sam zadovoljan. Obukao sam trenerku i izvalio se na krevet, i sa rukama ispod glave gledao noge i stopala koja vire iz porubljenih nogavica. Ta ista stopala su pre četiri meseci bila „mrtva“, nisam ih osećao. Sada ih osećam, sada mogu ipak da gazim, sada su ponovo „moja“, i sada ponovo mogu da služe „nečemu“. I da

---

nisam porubio nogavice trenerke, ne bih se ni zagledao u stopala, i ne bih se tako dobro osećao, i to pred spavanje. I tako je to sve dobro povezano, i tako lepo ide jedno sa drugim, i tako lepo stopala odlaze na spavanje i nek im je laka noć.

8. decembar – sreda

Savršen dan da krenem „nemam pojma kuda“ i da budem „nemam pojma gde“ i da završim „nemam pojma kako“. Hladno, suvo, magla, a ja gazim po trotoaru Njegoševe ulice u 12.15 i gledam suhu zemlju koju su radnici iskopali i napravili kanal kroz koji će provući cevi za „ne znam ni ja šta“. A i trojica radnika gledaju u tu suhu zemlju i taj raskopani kanal, i puše cigarete sva trojica, pa onda zapalim i ja jednu. Oni puše jer „iz ne znam kog razloga“ ne kopaju. A ja pušim jer sam video njih da puše, a isto tako sam „pre ne znam koliko godina“ video neke druge ljude kako puše, pa sam propužio i ja. I tako, mada retko, svaka sledeća cigareta bude kao ona prva. I tako, mada retko, svaka sledeća rečenica bude kao ona prva. U stvari, samo ta „prva“ ima punog smisla, svaka sledeća je sve besmislenija. I zato pripalim, uvučem i iz pluća, a kroz nos i usta izduvam besmisao. I eto ti život. Dim. Vazduh. Ništa drugo.

Uf, ne da sam zapevao, i to iznenada, pesmu „Ima dana kada ne znam šta da radim“, toliko iznenada da sam odmah pogledao na sat, a ono 15.45. A meni ta pesma ima tu neku finu melodiju, i opet mi se baš svidela, ta

---

starogradska balada, ili već šta god da je. Melodija i moj glas, ali i sve što je u toj pesmi, nekako me odvuklo da mislim na jednu ženu. Iako često mislim na tu ženu, a kad god mislim na nju to je uvek nežno i ljubavno, ali ovoga puta sam pevao tu pesmu i skroz sam bio u toj ženi. I uopšte nemam pojma zašto je to tako, nisam video nikakvu vezu između te pesme i te žene, ali sam nastavio da pevam i bacio se u računicu: ako pekar peva dok mesi hleb, i dok peva razmišlja o nekoj ženi koja kod njega kupuje hleb a koja mu se dopada, da li onda hleb bude dobar? Ili: ako pas laje i zavija zato što mu je hladno, da li misli na neku kugu, pa mu je onda manje hladno? Ili: ako peder viče dok gleda fudbal i glasno navija, da li misli na nekog momka kojem ne zna kako da priđe, a još i glasnije navija ako njegov klub pobeđuje? Tako da sam ja izračunao da je sasvim normalno što mislim na tu ženu dok pevam tu pesmu, a hodam. Jer meni se sviđa da je pevam, a moram da hodam, i pošto mi se i ta cura sviđa, onda je to sve tačno tako, i sasvim u redu. Živeo Ludvig Vitgenštajn! Da nije bilo tog nemačkog filozofa, nikada ne bih ovo izračunao i rešio svoj problem.

Ima jedno drvo breze ispred moje zgrade, koje se drži sasvim dobro za ovo doba godine. Dovoljno je lišća u krošnji, a u jednom delu krošnje lišće je još uvek zeleno. Baš ispod tog dela krošnje nalazi se ulična svetiljka, i ta sijalica osvetljava i greje taj deo krošnje, gde je lišće zeleno. Osam sati je uveče i gledam u to visoko drvo, i tu banderu sa osvetljenjem na vrhu. I vidiš, to je ta saradnja, slučajno je ispalo, ali sarađuju. Drvo breze i ulična svetiljka. Kakav je to idealan par.

9. decembar – četvrtak

Jedem crni hleb, margarin i masline, u 08.15 ujutru, i dok to doručkujem gledam kako se puši iz šolje vrela kafa. Loše sam spavao, što ne mora da znači da će i dan biti loš. Masline imaju neopisiv ukus. Takvog, neopisivog ukusa ima i u drugim plodovima, ali izdvajam masline. Neopisiva punoća ukusa koja neopisivo razgaljuje čula, preko jezika i usne duplje, do mozga, a u mozgu svašta. Ali, za početak dana: daj da vidimo kako je napolju. Otvorim prozor i opali me zima po čelu. Znači: dobro je. Stavim kapu na glavu.

Zvoni telefon i ja se javim, a ono moj drug Sale koji mi saopštava da ima ideju. Od sledeće godine, novi posao. Inače, najmanje jednom mesečno Sale ima ideju, što i nije malo. Ja sam izračunao da se do sada negde oko sedamdeset posto njegovih ideja isplatilo. Izneo sam jednom taj svoj procenat, i njegova žena Goca se tada nije složila sa mojom računicom, ona misli da je procenat mnogo manji. Sale, naravno, misli da je procenat veći. Međutim, ja sam siguran u ono što sam izračunao, i, u svakom slučaju, rekoh, meni se isplatilo i tih sedamdeset posto njegovih ideja. Sada je pronašao dve mašine za fotokopiranje, korišćene, odlično očuvane i po vrlo povoljnim cenama. I u 12.15 se nađemo u baru hotela *Slavije*. On voli to mesto, tu se oseća poslovno. Meni je svejedno, mada se ne osećam nikako u tom baru. Tu se sve dogovorimo: da kupimo te dve mašine, da uložimo nešto novca u doterivanje i

onda da ih prodamo nekim poznanicima koji onda sa tim mašinama rade „ko zna šta“, ali „to nije naša stvar“. I to su te „ideje“, i na kraju ispadne dobro. I oko nas, u tom baru, sve neki ljudi koji posluju „ko zna šta“, ali su poslovni. Sve prepuno ideja. A ono, kroz prozor, guraju se automobili, autobusi, trolejbusi, tramvaji, ljudi, na Slaviji. Svi su u poslu, i gužva je, i toliko je tih ideja u jednom trenutku da je sasvim logično zašto ceo svet nezadrživo odlazi u kurac. Naročito dok sediš u tom baru i gledaš kroz prozor. I ja kažem svom drugu da neću više moći ovo da radim. Dosta mi je.

Opa, evo je Snežana sa injekcijama, u 18.20, naspavala se, pa je vesela. Pošto sam ceo dan u nekim računicama i procentima, mogu sa sigurnošću da kažem da mi je devedeset osam posto drago što je vidim, pa sam tačno toliko i ja veseo. Ona dva procenta otpadaju na moje snuždeno dupe na koje niko ne misli, i koje prima injekcije i služi samo za to, a još mora i da vuče moje noge, i da mi trpi telo dok sedim i da izbacuje sve ono što sam pojeo. Mom dupetu nije lako. Snežana ubode iglu u meso dupeta, i dok mi razgovaramo, dupe nas psuje. Neki delovi tela su prosto osuđeni na težak, nepodnošljiv život.

3.

Bilo nas je sedmorica u sobi, u Urgentnom centru, na neurološkom odeljenju.

Jedan starac pretrpeo je šlog i ležao nepokretan. Mokrio je i izbacivao izmet u krevetu.

Soba je smrdela od toga.

On se izvinjavao, bio je svestan i bilo mu je neprijatno,
ali nije mogao ništa da uradi,
nije mogao to da spreči.

Do njega je ležao jedan momak, imao je probleme sa
kičmom,
i užasne glavobolje.

Bili su to napadi, i njegov lik bi se
potpuno izmenio, davali su mu injekcije,
često i duple doze.

Mlad momak, baš vedar i nasmejan,
ali i preplašen, naravno.

Pored njega, čovek potpuno oduzet od posledica
teškog šloga.

Nije mogao da govori,
nije mogao nijedan pokret telom da načini.
Hranile su ga žena i ćerka. Dolazile su svakog dana.
Samo je očima pokušavao da pokaže da je tu, da još
može,

ili da nešto ne može.

Ili da mu nije ni do čega.

I to je pokazivao očima. Pogledom.

Bio je tu i jedan klinac, ali njegova bolest mi je bila
nepoznata,
video sam samo kada je jednom imao napad epilepsije,
medicinske sestre i dežurni lekar su brzo reagovali,
dali su mu injekciju, i umirio se,

ali, koliko sam shvatio, nije samo to bilo u pitanju,
nisam saznao zbog koje bolesti je u bolnici.
Nisam ništa više o njemu saznao.
Zatim, čovek koji se onesvestio na ulici, imao je
problema

sa visokim pritiskom,
i sa srcem valjda, i srušio se.
Smestili su ga u bolnicu, i nakon par dana mu je bilo
bolje.

Ostao je u bolnici da bi se potpuno oporavio,
iz predostrožnosti.
On je bio najzdraviji.
Jedini je mogao da se kreće,
čak je i izlazio napolje bez problema,
kupovao je novine i šta bi mu već bilo potrebno.
Nije mu se sviđala bolnička hrana, ali nikome
ta hrana nije odgovarala.
Jednom je čak i prosuo tanjir s jelom
po podu i glasno psovao.
Nije više hteo da ostane u bolnici.
Niko nije bio začuđen zbog toga. Nikome nije bilo
dobro.

On je bio najzdraviji, a time i najglasniji.

Pored mene je ležao jedan ogroman čovek,
skoro dva metra visok,
krupan, jak, snažan, oko pedeset godina star. Džin.
Sa njim sam razgovarao. Bio je zbunjen što je u bolnici.
Nikada nisam bio bolestan, rekao mi je.
Tri vekne hleba sam jeo dnevno bez problema, rekao
je i to.

Samo sam se srušio, rekao je.
Srčani pritisak mu je skočio na 240, i pao je.
Ništa mu nije bilo jasno. Bio je zdrav i
odjednom je pao, i eto ga u bolnici. Nije mogao da se
kreće.
Bio je u čudu, tako je i izgledao, ali tako je verovatno i
većina nas u bolnici izgledala prvih dana.

I ja sam ležao nepokretan i uglavnom gledao u
sopstvena stopala. Pratio sam kako iz dana u dan
postaju sve življa.
Osećao sam svakodnevno
kako se u nogama nešto ipak dešava.
To je bio dobar znak.

I to smo, eto, nas sedmorica, iz te sobe,
tog toplog avgusta.

Od tada je prošlo pet meseci. Ja sam prohodao.
Za druge ne znam. Znam samo za jednog,
onog najzdravijeg, što je prosuo hranu po podu sobe.
Video sam mu sliku u novinama.
Taj je umro.

10. decembar – petak

„Sasvim sam otupeo. To je strašno. Potpuna impotencija u
svakom pogledu. Tupost i nesređenost se vidi čak i u ruko-
pisu. Ali kakva ludačka upornost postoji u meni u smislu
poroka. Iz dana u dan satima sedim ne bih li postigao svoje,

---

i ne postižem, a ipak sedim. Eto šta znači iskreno interesovanje! Dosta je kreveljenja: ništa me ne zanima, osim to. Nadahnuće i interesovanje – to je jedno te isto. Odstupiti od pravog nadahnuća, isto je toliko teško kao i od pravog poroka. Uz istinsko nadahnuće nestaje sve ostalo i ostaje samo jedno. Zbog toga je porok takođe svojevrsno nadahnuće. U osnovi poroka i nadahnuća leži jedno te isto. U njihovoj osnovi nalazi se pravo interesovanje. Pravo interesovanje – to je glavno u našem životu...“, čitam Daniela Harmsa, onda pogledam malo u plafon, pa u časovnik, sedam je ujutru i ne ustaje mi se, i vratim se knjizi: „Šta je to cveće? Ženama među nogama miriše mnogo bolje. I jedno i drugo je priroda i zbog toga niko ne sme da se buni protiv mojih reči.“ E baš je ponekad bio dobar taj Rus, toliko dobar da sam sklopio knjigu, ustao i umio se.

Uđem u apoteku u 10.20 da kupim lekove i vitamine, i ispred mene je jedna baba, koja kaže:

„Ne, neću taj, taj sam uzela prošli put i ništa mi nije pomogao, ne odgovara mi.“

Onda se apotekarka okrene prema vitrini sa lekovima i uzme drugu kutiju, i ponudi joj:

„Probajte ovaj.“

„A ne, ne, od njega ne mogu da spavam.“

„Pa taj vam je najbolji za glavobolju?“

„Ma nije mi sad samo glavobolja, više je kao neki grip, bole me i ruke i noge i kosti, i sve“, kaže baba.

„Evo vam onda ovaj, on je za grip.“

„A je l' i za glavobolju?“

„Jeste. I za glavobolju, i za grip, i za sve bolove, i ako vas boli grlo, za sve je dobar.“

„Mene ne boli grlo“, kaže baba.

„E pa onda nemam pojma, to je sve što imamo“, kaže apotekarka.

I onda baba razgleda i razmišlja. I tako. To tako traje neko vreme. I baba nikako da se odluči. Ali na kraju uzme tu kutiju i kaže:

„Dobro, dajte mi onda taj, za sve, da ga probam.“

I tako se na kraju ipak odlučila. E pa, baba, pomislih, nek ti je sa srećom i samo napred. I ode baba. Onda i ja uzeh svoje, i odoh i ja, sa srećom.

U 22.40 izgubio sam nit. Gde sam ono stao? Gledao sam orman, i stvari na policama. Knjige, parkirani mali automobili, igračke mog sestrića, jedan plastični bager, i jedan kamion, i jedna lopta. I neke razglednice. I štap naslonjen na orman. Ne, nije to, nije ta nit. Šta sam ono hteo i gde sam ono stao? A stvarno je bilo nešto, i nisam mogao da se setim. I bio sam prinuđen da to tako i ostavim. Ta nit se prekinula. To se baš često dešava, baš tako, u životu, da se niti pogube. Iskreno, meni su se neke skroz prekinule pre izvesnog vremena, tako da sam sada u periodu povezivanja. I to onih niti koje je moguće povezati ponovo. A ovo, sada, večeras, to je sitnica, sa ovim ću lako, samo da se okrenem ka zidu i da utonem tamo. Negde. Do ujutru. Pa da ponovo povezujem.

11. decembar – subota

Lepo sam krenuo, ali sam stao, u 11.30. Nepredvidivi bolovi u tabanima. Pojavljuju se i nestanu. Oslonim se

---

malo o štap i odmorim se, a onda kupim deterdžent za pranje rublja. I nastavim sa hodanjem uz Ustaničku ulicu, penjem se trotoarom, uđem u kafić u kojem povremeno sedim i odmaram se, i poručim espresso i vodu. Devojka, koja tu radi i koju sam već upoznao i upamtio, poslužila me i vratila se za šank. Tamo stoji jedan momak, i oni se raspravljaju. Ona mu kaže da je više ne zanima i da neće da ga svake noći čeka do tri ujutru. On pokušava da je zagrlji, ali ona se otima. I odbija ga. On joj se tiho pravda, nešto šapuće, pokušava da je uhvati za nadlakticu, polako. Nije grub taj momak. Ali ona je neumoljiva. Ona kaže da neće više to da trpi. On joj govori sa kim je sve bio u društvu, i nabraja imena svojih drugova. Ona kaže da je to ne interesuje. I dodaje da je više ne zanimaju ni on, ni njegovi drugovi. Ono što je njemu bezazleno, njoj očigledno nije. Ali on je uporan u dokazivanju, baš koliko je i ona uporna u negiranju i odbijanju. I prosto, on se sve dublje uvaljuje u dosadnu glupost sopstvene upornosti; i još prostije, njena upornost postaje sve besmislenija. I najprostije, ispio sam taj espresso i popio vodu, i otišao odatle. Bilo mi je dosta toga, da ih gledam i slušam, to dvoje, koji čine isto ono što „dvoje“ tako često čine. Otišao sam kući sa deterdžentom za rublje.

Sipam vruću vodu u lavor i gurnem stopala unutra. Grejem nerve i utopljavam ih, mišići se opuštaju, i onda masiram tabane. To mi prija. Ali to nije dobro za nerve, toplota ih umrtvljuje. Pogledam na sat, 15.20, noge su u vrućoj vodi već nekih desetak minuta. A to baš prija nogama, sokovi u njima su sve ukusniji, stopala se razgaljuju, a ni ja u takvim trenucima ne mogu misliti ništa loše. Pažnja

---

prema telu donosi samo dobro raspoloženje. Voda u lavoru se polako hladi, postaje sve hladnija i mutnija, noge su razigrane, i sada su u centru moje pažnje. Stvar je gotova.

Hodam ka mojim prijateljima, idem kod Filipa i Jelene, u 16.20. Oni žive u Hajduk Stankovoj ulici, na Zvezdari. Jelena je trudna. Ovih dana treba de se porodi. Filip mi je rekao da će najverovatnije biti ćerka. I oni je sada iščekuju. Svi baš to iščekujemo, baš nju. Pešačim po zvezdarskim uličicama, koje dobro poznajem, hodao sam tuda mnogo puta u životu. Ali pre dosta godina. Prepoznajem neke kuće i neka dvorišta, ništa se tu nije mnogo promenilo. I ima, naravno, dosta novih kuća, sagrađenih za sve to vreme koliko nisam tuda prolazio, ali one stare, barem neke od njih, ostale su potpuno iste. Čak i dvorišta, mislim da se i većina dvorišta nije bitno promenila, osim možda nekih sitnica: više ili manje smeća, nekih ostavljenih stvari u međuvremenu, odloženih, drugačije kante, kutije, daske, pohabane stolice, stolovi, lopate, merdevine... Prošlo je dosta vremena. I ova hladnoća me podseća na vreme kada sam se ovim istim uličicama vraćao sa posla iz radionice *Feros*, uvek je bilo hladno kad sam se vraćao sa posla kući. U toj radionici smo proizvodili plastične pritiskivače za burad sa ukiseljenim kupusom, tuševe za kupatila, nekakve delove za motore, više se i ne sećam šta se sve proizvodilo u toj radionici. Bilo je dobro tamo, ljudi su bili vredni i dobri, nije bilo loših radnika, nas šestorica, koliko se sećam, mi smo bili radnici. Tu su bili i majstori, i to dobri majstori: majstor Bata i majstor Blagoje. Tu je bio i majstor Dragi, koji i nije bio majstor, ali je bio najstariji pa je voleo i zahtevao da ga mi radnici tako zovemo, što